

De kraanvogels vliegen naar het zuiden

Lisa Ridzén

**De kraanvogels vliegen
naar het zuiden**

ROMAN

Vertaling uit het Zweeds door Geri de Boer

MEULENHOFF

Met dank aan de Swedish Arts Council, die door toekenning van een
vertaalsubsidie deze uitgave mede mogelijk heeft gemaakt.

KULTURRÅDET

Eerste druk februari 2025

Vierde druk juni 2025

ISBN 978-90-896-8283-3

ISBN 978-94-023-2410-5 (e-book)

ISBN 978-90-528-6874-5 (audio)

NUR 302

Oorspronkelijke titel: *Tranorna flyger söderut*

Omslagontwerp en -beeld: Sara Acedo,
bewerkt door Pinta Grafische Producties

Auteursfoto: Gabriel Liljevall

Vormgeving binnenwerk: Steven Boland

© 2024 Lisa Ridzén

© 2025 Nederlandse vertaling Geri de Boer en Meulenhoff Boekerij bv,
Amsterdam

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden
verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd bestand, of openbaar
gemaakt in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch
of enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming
van de uitgever. Tekst- en datamining van (delen van) deze uitgave is
uitdrukkelijk niet toegestaan.

All rights are reserved, including those for text and data mining,
AI training and similar technologies.

Voor Cameron
Wat een geluk dat we elkaar hebben

DONDERDAG 18 MEI

Ik overweeg hem te onterven, ervoor te zorgen dat hij niets krijgt.

Hij zegt dat het evengoed in mijn belang is als in dat van Sixten dat hij hem van mij wil afpakken. Dat oude mensen zoals ik niet in het bos horen te lopen en dat honden zoals Sixten langere wandelingen moeten maken dan heen en weer naar de districts-weg.

Ik kijk naar Sixten, die naast me op de bank in de keuken ligt. Hij gaapt met zijn bek wijd open en vindt een lekker plekje voor zijn kop op mijn buik. Ik graaf met mijn gezwollen vingers in zijn vacht en schud mijn hoofd. Wat weet die klootzak er eigenlijk van? Geen sprake van dat hij zijn zin krijgt.

Ingrid, die aan de keukentafel zit, slaakt een zucht.

‘Ik kan je niks beloven, Bo, maar ik zal doen wat ik kan. Want dit is niet goed,’ zegt ze, terwijl ze doorgaat met schrijven in het logboek van het personeel van de thuiszorg.

Ik knik en probeer te glimlachen. Als iemand me met Sixten kan helpen, dan Ingrid wel.

Het haardvuur knappert. De vlammen dansen rond het berkenhout en het is moeilijk om mijn blik ervan af te wenden. Mijn gedachten gaan terug naar het gesprek met Hans van vanmorgen en ik word weer kwaad. Wie denkt hij wel dat hij is, onze zoon? Het is toch niet aan hem om te beslissen waar Sixten thuishoort?

Ik doe mijn ogen even dicht, de woede maakt me moe. Ik luister naar Ingrids bewegingen en mijn ademhaling wordt zwaarder. Langzaam maar zeker zakt de boosheid.

In het kielzog van de woede komt dat schurende gevoel dat ik de laatste tijd vaker heb. Een gekras aan de binnenkant van mijn borstkas dat komt en gaat. Een gevoel dat ik dingen anders zou moeten doen.

‘Tjonge, wat ben je toch aan het tobben tegenwoordig,’ zei Ture toen ik het hem laatst aan de telefoon probeerde uit te leggen.

En hij heeft ook wel gelijk, denk ik nu, terwijl ik met Sixten op de keukenbank lig en naar Ingrid luister.

Want in de leegte na jou, Fredrika, ben ik gaan piekeren over dingen waar ik vroeger geen enkele gedachte aan wijdde. Ik ben nooit een twijfelaar geweest, ik wist altijd wat ik wilde en kon goed en fout van elkaar onderscheiden. Dat kan ik nog altijd, maar ik ben ook vragen gaan stellen.

Ik ging me bijvoorbeeld afvragen hoe het zo ver heeft kunnen komen. Ik denk over mijn moeder en mijn ouweheer na op een manier waarop ik dat vroeger niet deed. Maar ik pieker vooral over Hans: ik wil niet dat het met ons net zo gaat als met mij en de ouwe.

Maar toen kwam dat gezeur over Sixten, en dan word ik zo kwaad dat ik niet weet waar ik het moet zoeken. Want ik kan toch verdomme niks in orde brengen als hij Sixten van me afpakt.

‘Ik ga in de lunchpauze een stukje met hem lopen,’ zegt Ingrid, en ze klapt het logboek resoluut dicht.

Haar kleine ogen stralen warmte uit. Ze heeft zelf een hond en alleen al de gedachte dat ze Sixten van me willen afpakken grijpt haar aan. Ze gaat met haar hand door haar korte, grijze haar, pakt de doseerdoos en controleert of mijn pillen kloppen. Voor het hart en al die andere dingen die daarbij horen.

‘Dank je wel,’ zeg ik, en ik neem een slok thee.

Als we een dochter hadden gehad, had ik gewild dat het Ingrid was. Ze zat in de parallelklas van Hans en haar opa werkte tegelijk met de ouwe op de zagerij in Ranviken.

Vandaag heeft ze een donkerblauwe fleecetrui aan met het logo van de thuiszorg op de borst. Ik vraag me af of ze het niet koud heeft, ze had niet eens een jas aan toen ze kwam. Zulke dingen verbazen me tegenwoordig, dat mensen het niet koud lijken te hebben. Ik liep vroeger altijd het halve jaar zonder sokken en begin mei trok ik mijn korte broek al aan. Nu heb ik het voortdurend

koud en het maakt niet uit dat het buiten warmer wordt, ik stook toch de haard. Dat krijg je vanzelf, zeggen ze, de artsen en de thuiszorg. Dat is normaal.

Jij bent ook kouwelijk, Fredrika. Ze hebben je altijd een van je oude gebreide vesten aangetrokken als wij bij je op bezoek komen.

Ingrid fronst haar wenkbrauwen. Ik meen te horen dat ze iets mompelt over de medicijnrol. Er komt een tijd dat ook zij het zo koud zal hebben als een vermagerde watersnip.

Ze controleert de doseerdoos nog een keer en pakt dan haar mobiel om te kijken of er iemand heeft gebeld. Ik realiseer me dat ik niet weet of ze een gezin heeft. Of ben ik dat gewoon vergeten? Ik merk aan de manier waarop mensen om me heen op mijn vragen reageren dat ik dingen vergeet. Hans raakt geïrriteerd.

‘Dat heb je net ook al gevraagd,’ zegt hij dan.

Ingrid geeft me nooit het gevoel dat ik me belachelijk maak.

Ik lig languit op zo’n oude lappendeken van jou en verleg mijn benen terwijl ik Ingrid observeer. Ze heeft vast fijne kinderen, aardig en welopgevoed.

Ik reik naar het glas met rozenbottelsiroop dat ze op de keukentafel heeft gezet. De koele, dikke vloeistof vult mijn mond. Rozenbottelsiroop is een van de weinige dingen die ik nog lekker vind. Heel veel etenswaren zijn van smaak veranderd. Slagroomgebak is niet meer te eten, dat smaakt beschimmeld. Toch blijft Hans hardnekkig af en toe met slagroomgebakjes aankomen.

‘Je bent zo mager,’ zegt hij. Alsof ik er iets aan kan doen dat mijn spieren wegkwijnen. Alsof ik opzettelijk heb toegewerkt naar dit verouderende, waardeloze lichaam.

Ik zet het glas terug op tafel en zuig het restant dat in mijn snor is blijven hangen met mijn onderlip op.

Ingrid loopt naar de open haard en legt er een paar blokken hout op. Ze is gewend aan hout en kan er goed mee omgaan. Ze heeft samen met haar jongere broer een houtmachine, zo een die kan hakken én kloven. Twaalf ton weegt die. Ik heb haar ouders niet gekend, maar ik weet wel wie het waren. Ze zijn allebei jong overleden, en toen nam Ingrid de boerderij over.

Sommige mensen van de thuiszorg weten niet hoe ze moeten stoken. Die leggen de berkenbast helemaal onderin in plaats van het op te bouwen en aan de bovenkant aan te steken. In het begin zei ik er iets van, maar daar kreeg ik na een tijdje genoeg van. Vooral aan de jongelui lijkt het niet besteed. Er is veel aan te merken op de ouwe, maar hij leerde me wel de haard behoorlijk aan te steken, dat wel. De jeugd van tegenwoordig denkt niet verder dan morgen, krijgt alles op een presenteerblaadje aangeboden en heeft geen weet van wat wij als jonkies moesten leren. Wat zouden ze beginnen als er iets ergs gebeurde? Als de elektriciteit zou uitvallen, of er geen water meer uit de gemeentelijke waterleiding zou komen? Hun wereld zou als een kaartenhuis instorten.

Ik laat mijn blik rusten op het vuur. Ik zou het nog best lang redden met het water uit de Renäs-beek, de houtkachel en het eten in de kelder. De vlammen nemen een paar onhandige hapen van de berkenbast, maar veranderen dan al snel in enorme vuurtongen. Het gele, dansende vuur doet me denken aan Hans, hoe hij als kind soms haast gebiologeerd voor de haard zat. Toen hij nog tegen me opkeek en zijn oren spitste bij alles wat ik zei.

‘Hans wil ook dat ik stop met de open haard stoken. Hij wil niet alleen Sixten van me afpakken, hij wil me ook het hout afpakken,’ brom ik, hoewel het daarbij krast in mijn borst. ‘Hij vindt dat ik de radiator maar verder open moet draaien, daar heb ik geld genoeg voor.’

‘Ik weet het,’ zegt Ingrid, terwijl ze mijn bord afwast. ‘Maar dat is uit bezorgdheid, dat weet je toch? Hij is bang dat je de schuif vergeet of dat je valt als je hout haalt of als je buiten bent met Sixten.’

Of het is egoïsme en stomme idioterie, wil ik zeggen, maar ik bijt op mijn tong.

‘Maak je maar niet druk om dat hout. Wij zijn hier zo vaak dat we het heel snel merken als jij iets vergeet.’

Ik steek mijn hand in mijn baard en mopper dat Hans daar niet mee zit, maar dat lijkt Ingrid niet te horen.

‘Vanavond komt Eva-Lena,’ zegt Ingrid even later.

Ik word boos en knik zonder mijn ogen open te doen, maar ik weet dat de slaap me zo meteen in zijn kalmerende greep zal nemen.

Eva-Lena komt hier sinds Ingrid zich tijdens de eerste vorst-periode verstapte en haar voet brak. Ze bleef een paar weken weg en ik moest die feeks verdragen. En tot overmaat van ramp komt ze ook nog uit Frösö.

Vier keer per dag komen ze bij me, de thuiszorg. Toen Hans het voor het eerst ter sprake bracht, een half jaartje nadat jij verhuisd was, vond ik het belachelijk. Ik lachte hem vierkant uit, maar later schaamde ik me daar een beetje voor. Hij bedoelde het vast goed.

In die tijd had ik nog zelf de controle over mijn leven.

Gelukkig heb ik Ture. Hij had al lang vóór mij thuiszorg. Hij was gevallen en moest naar het medisch centrum, waar een jonge arts meteen de thuiszorg op hem afstuurde. Een melkmuil die zei dat hij zich zorgen maakte toen hij hoorde dat Ture alleen woonde en dat niemand hem kon helpen met het huishouden.

Hoewel hij zijn hele leven alleen had gewoond legde Ture zich er al snel bij neer dat er te pas en te onpas mensen door zijn huis draafden.

Maar van douchen houdt hij niet. Mij maakt het niet zoveel uit of ze me bloot zien, maar hij vindt dat onprettig. Hij heeft met hen te doen dat ze dat ouwe klotelijf van hem moeten zien, zegt hij.

Wat mij het meest dwarszit, is mijn slechte evenwicht. Als dat beter was, zou het een fluitje van een cent zijn om langere wandelingen te maken met Sixten. Dan was dat gezeur om hem er niet geweest. Dan had ik niet zo kwaad hoeven zijn op Hans.

Na Ingrid heb ik Johanna het liefst. Zij komt uit Bölviken en is van Ellinors leeftijd. Ze is groot en luidruchtig, net als haar moeder vroeger. Ze kan de gekste dingen zeggen en krijgt me aan het lachen, ook al valt er niet veel meer te lachen in mijn leven. Bij Ture komen om de haverklap invallers. Als er hier ook zoveel zouden komen, zou ik verdomme meteen de burgemeester bellen. Je hebt toch het recht de mensen te kennen die je huis platlopen.

‘Ik leg er nog een paar houtblokken op voordat ik wegga, dan kun jij een dutje doen als je wilt,’ zegt Ingrid, en ze staat op van de keukenstoel. Ik had niet eens gemerkt dat ze daar was gaan zitten.

Ze neemt het bord en bestek mee dat ze had gebruikt om mijn boterham in stukjes te snijden. Ik heb nog maar twee tanden in mijn ondergebit en het duurt lang om een boterham op te eten als ze hem niet snijdt. Hans dringt erop aan dat ik een kunstgebit neem, maar dat vind ik niet nodig. Weggegooid geld voor zo’n korte tijd. En smeerkaas is ook niet zo beroerd. Misschien niet zo lekker als harde kaas, maar je kunt niet alles hebben in het leven.

Sixten duwt zich tegen mijn benen en mijn borst trekt samen. Ik merk dat ik behoefte heb om met jou te praten. Hoewel wij niet van die mensen waren die erg veel praatten. Jij zou zeggen dat ik natuurlijk wel hout kan halen en Sixten kan uitlaten. Dat ik alleen maar naar de bosrand hoef te lopen om hem te laten plassen.

Het is nu al meer dan drie jaar geleden dat je verhuisde. Dat je mij die onbegrijpende blik toewierp toen onze zoon je kwam halen. Hij zei dat het tijd was om te gaan en dat je het daar waar je naartoe ging beter zou krijgen.

Ik merkte aan je dat je hem niet geloofde. Dat je liever hier bij mij wilde blijven. Waar alles bekend was. Ik hield je blik even vast. En ik wilde ook niets liever dan dat je zou blijven. Maar ik pakte je hand, gaf er voorzichtig een kneepje in en zei: ‘Hans heeft gelijk, je gaat het nu veel beter krijgen.’

Hoewel alles in mij zich ertegen verzette, wist ik dat ik je niet zou kunnen verzorgen.

Ik kijk naar het voorraadblik dat op tafel staat en daarna naar Ingrid. Ik kan het niet zelf openmaken, want mijn vingers zijn te zwak en te stijf om het deksel te kunnen vastpakken. Ik heb nog altijd handen als kolenschoppen, maar de kracht is eruit en ik kan de middelste vingerkootjes niet buigen.

‘Worstvingers zijn normaal voor iemand van jouw leeftijd en met jouw ziektegeschiedenis,’ legde de dokter me uit, de laatste keer dat ik daar was.

Ingrid heeft naar een blik gezocht dat gemakkelijker open te krijgen was maar wel zo goed dichtzat dat de geur er niet uit kon, maar ook dat kreeg ik niet open.

‘Moet ik je helpen met het blik?’ vraagt ze, terwijl ze met haar rug naar me toe staat.

Ik sla mijn ogen neer. Ze heeft me er al heel vaak mee geholpen, maar ik schaam me toch. In een voorraadblik een sjaal van je demente vrouw bewaren om je haar geur te kunnen herinneren is in feite toch zielig. Daarom weet alleen Ingrid ervan. Zelfs tegenover jou zou ik me ervoor schamen. Wij waren niet van die mensen die tedere woordjes tegen elkaar zeiden. Zulke dingen hadden wij niet nodig.

Ingrid draait het deksel eraf en geeft me het blik aan. Ze draait zich om en gaat door met het schoonmaken van het aanrecht.

Ik adem diep in door de vezels van de sjaal. Ik doe mijn ogen dicht en laat mijn oogleden het brandende gevoel daarachter opsluiten. Niemand heeft gezegd dat het normaal is dat je ogen vochtig worden met het vorderen van de leeftijd. Dat tranen hun oorsprong meestal vinden in herinneringen.

Je kocht die sjaal op een voorjaarsmarkt in de stad, toen Hans nog te klein was om zelf te lopen. Hij zat in de wagen die we van de burens aan de overkant van de districtsweg hadden overgenomen. Die had grote wielen, herinner ik me. Goed voor onze onverharde wegen, vond jij. In het begin was de sjaal donkerrood, maar in de loop der jaren repareerde je hem met kleine stukjes stof in allerlei kleuren. Als het koud was, sloeg je hem een paar keer om je hals en als het warmer was, hing je hem om je schouders.

‘Moet die niet mee?’ vroeg ik, toen je op het punt stond voor de laatste keer door onze voordeur naar buiten te gaan. Toen Hans je net had geholpen je tas voor het verzorgingshuis in te pakken.

Je draaide je om en even dacht ik dat je de oude was, dat je ‘dank je wel’ zou zeggen en zou glimlachen zoals je altijd deed als ik aan iets dacht dat jij was vergeten. Maar je keek me alleen maar aan met een vragende blik. Alsof ik een vreemd voorwerp in mijn hand had.

Ik durf de sjaal niet te lang uit de voorraadbuis te houden, want ik wil dat de geur er lang genoeg aan blijft hangen. Je ruikt nu anders, ze hebben je zeepjes en crèmepjes vervangen. Door de dementie zijn niet alleen je hersenen veranderd.

Ik frommel de sjaal in elkaar en weet het deksel op het blik te wurmen; dat is makkelijker dan openmaken. Ik zet het blik op tafel zodat Ingrid het deksel nog wat vaster kan aandraaien en leg mijn hoofd tegen het kussen.

Het geluid van Ingrid die afwast is als een slaapliedje. Ik concentreer me op het vuur en merk nauwelijks dat ze gedag zegt en de voordeur achter zich dichtdoet.

Hoewel de zomernachten hun lichte intrede hebben gedaan is het donker in de keuken. Er zijn hier maar een paar vrij kleine ramen en het bruinegeverfde plafond absorbeert het licht dat toch nog binnen weet te komen.

Het vuur knappert en Sixten ademt zwaar. Ik kriebel hem achter zijn oren en aan zijn hals. Daar is de vacht net zo zacht en donzig als zijn hele pels was toen hij nog een puppy was. Jij was sceptisch toen de Fredrikssons in Fåker vroegen of we een nieuwe pup wilden hebben. Sixten is de zevende hond die we van hen hebben. Ze hebben minstens honderd jāmthonden grootgebracht, honden voor de elandenjacht. Jij vond dat we te oud waren om een nieuwe hond te nemen. Hans was het met je eens. Ik vond jullie dwaas en noemde jullie pessimisten.

Op een middag brulde ik woedend wat nou verdomme de bedoeling was, of ik te oud was voor een hond en of we hier alleen maar op de dood moesten gaan zitten wachten? Een paar dagen later reed Hans ons naar Fåker. Toen ik Sixten van de voorstoel pakte en op je schoot legde, veranderde jij ook van mening. En je liep naar de familie Larsson om een stuk lever te halen om te drogen, zodat we iets hadden om de pup mee te trainen. Dat was op de kop af een jaar voordat je de eerste symptomen kreeg.

Ik pak Sixtens oor losjes vast en hij geeft een snurkend geluid. Door het vastpakken realiseer ik me weer hoe stijf mijn vingers zijn. Toen ik begon met de pillen voor het hart moest ik stoppen

met het medicijn tegen reumatiek. Maar mijn vingers doen in elk geval niet veel pijn.

‘Als het erop aankomt, is het toch niet zo moeilijk om te kiezen tussen je hart en je ledematen?’ grijnsde de inval-arts.

Doodgaan aan een hartinfarct is misschien een goede manier, dacht ik nog net voordat de dokter mijn gepeins afbrak.

‘Als u geen vragen meer hebt, zijn we klaar voor deze keer,’ zei hij, en hij concentreerde zich weer op zijn scherm.

Door de heftigheid waarmee zijn vingers het toetsenbord bewerkten, wekte hij de indruk dat hij haast had, dat hij ergens anders moest zijn. Zijn dunne grijze haar lag als een lelijke badmuts om zijn ronde hoofd. Hij moest tegen zijn pensioen lopen. Ik heb wel eens gehoord dat inval-artsen per maand net zoveel verdienen als ik per jaar op de zagerij. Toen ik vroeg waar mijn vaste arts was gebleven, vertelde hij dat zijn moeder uit Jämtland kwam. Alsof dat me wat kon schelen.

Ik wilde opstaan, met mijn vuist op tafel slaan en vragen of het verdomme normaal is dat je handen hebt waarmee je niet eens een blikje haring kunt opentrekken. Dat je moet kiezen tussen dat en dood neervallen. Maar de woorden die ik zocht, zweefden weg en ik kon ze niet meer terugvinden.

Ik hoopte dat Hans zou opstaan en zou zeggen dat we dit niet accepteren. Dat hij me zou steunen en zou zorgen dat het allemaal in orde kwam. Zoals ik deed toen de buurjongen hem bij de bushalte bekogelde met dennenappels. Ik greep die jongen bij zijn blouse en duwde hem de sloot in. Maar Hans gaf me gewoon mijn jas aan en stond op. En we gingen naar huis.

Sixten begint te snurken en ik grijp hem weer bij zijn oor. Ik heb nog altijd een heel behoorlijke greep met duim en vingers. Ingrid zegt dat ik op die manier harder kan knijpen dan de meeste andere negenentachtigjarigen. Maar jouw greep is nog steviger, Fredrika. Dat heb ik gehoord van het personeel van het verzorgingshuis. Ik zou me er misschien voor moeten schamen, maar ik vind het leuk om te horen dat je ze zo hard bij hun kleren vastpakt dat je knokkels er wit van worden.

13.10 uur

Bo wil gegratineerde vis als lunch en koffie met veel suiker. Hij bubbelt in een flesje water om het slijm in zijn keel los te maken en praat over Sixten. Hij wil dat ik opschrijf dat hij verontwaardigd is omdat sommigen vinden dat Sixten uit huis moet. Open haard oké.

/Ingrid

ZATERDAG 20 MEI

12.30 uur

*Lunchtijd, worst met rode bietjes. Bo heeft last van zijn ogen.
Hij ziet troebel, zegt hij. Maandag opnemen met de specialistisch
verpleegkundige.
/Kalle*

Ik word wakker doordat er zich een warmte verspreidt bij mijn kruis. Ik droomde dat ik op de wc zat. Zoals Hans vaak deed toen hij klein was. Er kwam niet veel uit, maar genoeg om ongemakkelijk te zijn.

Ik werp een blik op de klok aan de muur. Over niet al te veel tijd komt de thuiszorg om mijn lunch klaar te maken. Maar ik kan nog net naar de wc gaan en een schone onderbroek en broek aantrekken. Ze vinden dat ik de hele tijd een luier om moet hebben, maar zodra ze weg zijn haal ik die weg. Ze denken dat ik dat doe omdat ik in de war ben, maar ik doe het nog liever in mijn broek en kleed me om dan dat ik zo'n ding om moet.

Ik haal diep adem en duw mezelf naar zithouding op de keukenbank. Er staat een koude kop thee op tafel. Een van die kopjes die we kochten op onze reis naar de Hoge Kust. Jij vond ze mooi. En hoewel je zei dat het niet hoefde, kocht ik ze voor je, want we hadden net loonsverhoging gehad en ik was rijk.

Dat was in die zomer waarin Hans tijdens onze afwezigheid een feest organiseerde. En hij was ook nog zo dom om er een hoop lawaai bij te maken, zodat zelfs Marita en Nejla het konden horen. Natuurlijk vertelden zij het ons. Ik gaf hem vreselijk op zijn sode-mieter, maar er kon nauwelijks een verontschuldiging af.

Hij zat toen net op de middelbare school en ging om met die knullen uit de stad. Die brachten hem met al hun ideeën het hoofd op hol, vooral dat joch uit Frösö. Hans kreeg een grote mond, begon een hoop vragen te stellen over politiek en een mening te hebben over alles wat wij deden en besloten. Begon de normaalste en vanzelfsprekendste dingen ter discussie te stellen.

‘Zo zijn ze in hun jeugd,’ zei jij toen hij naar zijn kamer ging en de deur achter zich dichtsmeet.

‘Moet hij alleen om die reden onuitstaanbaar worden?’ vroeg ik, en ik veegde mijn mond af met het stukje keukenrol dat je naast het bord had gelegd.

Eerder in datzelfde voorjaar hadden we ruzie gehad om een taalreis, zoals hij het noemde. Hij wilde die zomer naar Engeland gaan om Engels te leren en vond dat ik dat moest betalen. Die knul uit Frösö zou gaan en Hans wilde mee. Ik zei naar waarheid dat wij geen geld hadden voor zulke dingen.

‘Roberts vader heeft wel geld,’ zei hij smalend, en hij keek me aan met de verschrikkelijkste snotjongsblik die ik ooit had gezien.

Ik werd zo kwaad dat het me zwart voor ogen werd. Ik had toch verdomme niet zo’n verwend jong grootgebracht dat vond dat ik een plezierreisje naar Engeland moest betalen? Dus ik zei hem de waarheid. Dat ik mijn geld niet wilde verspillen aan dat soort snobistisch gedoe.

Jij ruimde de tafel af, stapelde de borden zwijgend op en bracht ze naar het aanrecht.

‘Misschien moet je zelf minder tekeergaan,’ zei je na een tijdje, en je zette een stukje cake van de vorige dag op tafel. ‘Dan wordt hij misschien wat minder onuitstaanbaar.’

Ik keek je woedend aan. Ik vond dat je mijn kant had moeten kiezen. Nu denk ik dat je misschien gelijk had, maar hij maakte me zo verdomd kwaad. Hij zei precies die dingen waarvan hij wist dat ik ervan door het lint zou gaan. Hij deed alles wat hij kon om mij uit mijn humeur te krijgen.

Kreunend maak ik mijn spijkerbroek open, en ik laat hem op de badkamervloer vallen. Ik bekijk de pezige man in de spiegel. Mijn ogen prikken en ik heb moeite de details van mijn lichaam te onderscheiden, dus de figuur tegenover me lijkt op een met brede penseelstreken geschilderd olieverfschilderij. Maar mijn baard en mijn lange haar vallen op.

Mijn spiegelbeeld doet me denken aan de ouwe. Mijn gezicht lijkt op dat van hem, maar hij schoor zich tot op het laatst en nam elke gelegenheid te baat om aanmerkingen te maken op mijn baardgroei.

‘Vreselijk, wat zie jij er onverzorgd uit,’ gromde hij op een zomeraavond toen we net aan tafel zouden gaan. Ik had net vakantie gekregen en we waren een paar dagen uit Hissmofors gekomen om op de boerderij te helpen. Mama had haring en nieuwe piepers met verse dille van het land klaargemaakt.

Een paar weken eerder had Åkesson zich tijdens een lunchpauze laten ontvallen dat hij een vakantiebaard zou laten staan.

‘Een krat bier voor degene die met de langste baard terugkomt,’ zei hij, en hij legde een arm om P-G en om mij heen en sloeg ons zachtjes op de schouder.

‘Ik doe mee,’ zei P-G met een brede grijns. ‘Hebben jullie de baard van mijn ouweheer wel eens gezien?’

Ik spuugde op de grond en zei ja, natuurlijk had ik die kerstmanbaard van zijn vader wel eens gezien.

‘Ik doe ook mee,’ zei ik vervolgens, en ik dacht meteen dat jij wel zou gaan klagen dat het prikte.

Ik pakte de keukenstoel, ging zitten en keek de ouwe aan zonder iets te zeggen. Mijn blik ontmoette de jouwe aan de andere kant van de tafel; het was alsof je erop zat te wachten. Je ogen hielden me een poosje vast en de aandacht van de ouwe verslaptte een beetje.

Mama diende hem de piepers op en jij legde het uit van de weddenschap met mijn collega’s. Hij snauwde iets onhoorbaars terug en nam een slok bier, terwijl jij mama complimenteerde met het eten.

Het was gewoon een belachelijk commentaar op mijn baard, maar de woorden van de ouwe haakten zich in me vast. Zoals ze altijd deden. We zaten zwijgend naar ons bord te kijken, de ouwe en ik, en aten mama’s eten. We luisterden hoe jij mama vroeg hoe het ging met de gewassen en de dieren. Ik was gefascineerd door het gemak waarmee jij het gesprek voerde; je leek helemaal niet te hoeven nadenken bij wat je moest zeggen. Ik dronk van mijn bier en keek tersluiks naar de ouwe. Zijn enorme lijf was zo glad dat mijn blik van hem afgleed. Ik probeerde het wel, maar ik kon me er niet toe zetten om hem aan te kijken. Ik had een

hekel aan mezelf omdat ik niet de moed had om te zeggen waar het op stond.

De urinelucht kruipt omhoog en zet zich vast in mijn neus als ik mijn onderbroek ook laat vallen. De thuiszorg heeft er een gewoonte van gemaakt om droge onderbroeken en broeken op de kleerhanger in de hoek klaar te hangen.

Ik ben blij dat ik niet naar de slaapkamer hoeft te gaan om een schone onderbroek uit de kast te halen. Ik heb daar niet meer geslapen sinds jij weg bent.

Ik pak een blauwe onderbroek en ga op het deksel van de toiletpot zitten. Ik buig langzaam voorover en trek de ene pijp van de onderbroek over mijn linkervoet. Die is blauwpaars aan het worden en mijn tenen trekken scheef. Mijn rechtervoet is nog stijver, maar bij de derde poging krijg ik hem in de pijp. Dan pak ik een lange broek en begin opnieuw. Een joggingbroek is makkelijker dan een spijkerbroek, want hij geeft meer mee. Hans heeft er minstens tien voor me gekocht bij de Intersport in de stad.

Als ik mijn handen heb gewassen en de kraan uit wil doen, gaat de buitendeur aan de andere kant van het huis open. In de keuken tref ik Kalle aan. Hij heeft al een kant-en-klaarmaaltijd uit de vriezer gehaald. Hij draait zich om als ik binnenkom. Zijn kleren zijn te klein en zijn buik komt tevoorschijn als hij beweegt. Achter hem is het briefje zichtbaar dat Hans boven het aanrecht heeft opgehangen: VERGEET NIET TE ETEN! Ik eet heus wel als ik trek heb.

‘En hoe is het hier?’ vraagt Kalle, terwijl hij gaatjes prikt in de plastic verpakking. Hoewel er meer in de vriezer zit dan ik in een jaar kan eten, stopt Hans er elke week nieuwe maaltijden in.

‘Och, het gaat zo z’n gangetje, dank je,’ antwoord ik, en ik vraag me af of hij die vraag aan alle ouderen stelt die hij tegenkomt. Het klinkt een beetje als een mantra.

‘Ik wilde je lunch klaarmaken. Heb je trek?’

Ik haal mijn schouders op, ga naast Sixten op de bank zitten en streel hem over zijn kop.

Dan bedenk ik opeens dat er vandaag iets bijzonders zou zijn. Ik sta weer op en loop naar de agenda die Hans aan de muur heeft